

1. ועד הורי הרוגי אוקטובר, באמצעות יו"ר הועד מר חסן עאסלה
2. עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

באמצעות עו"הד מרואן דלאל ו/או חסן ג'בארין ו/או ריאד אניס
ו/או עזמי עודה ו/או מחמוד שאהין ו/או ג'מיל דקואר
ו/או ארנה כהן ו/או סוהאד בשארה ו/או מוראד אל-סאנע
טל': 9501610 – 02 ; פקס: 9503140 – 02.
ת.ד. 510 שפרעם 20200

העותרים

נגד

1. ועדת החקירה הממלכתית לחקר התנגשויות
בין כוחות הביטחון ואזרחים יהודים וערבים
בית המשפט העליון
ירושלים

המשיבה

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא מלפניו צו על תנאי המופנה אל המשיבה, המורה לה לבוא וליתן טעם מדוע:
לא לקבוע כי ישיבות ועדת החקירה הממלכתית לחקר התנגשויות בין כוחות הביטחון ואזרחים יהודים וערבים (להלן: ועדת החקירה) הקבועות ליום 31.1.2002 וליום 6.2.2002 תתקיימנה בדלתיים פתוחות, ובהתאם לעיקרון החוקתי בדבר פומביות הדיון;

בקשה למתן צו ביניים

בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו צו ביניים המורה למשיבים להימנע מקיום דיון ועדת החקירה הקבוע ליום 31.1.2002 וליום 6.2.2002, עד להכרעה בעתירה הנוכחית. הדיונים האמורים קבועים להתקיים בדלתיים סגורות. בכך, מופר העיקרון החוקתי בדבר חובת קיום

דיוני ועדת חקירה ממלכתית בפומבי, וכן מופרת זכות הציבור, ובייחוד זכות משפחות ההרוגים (העותר מס' 1) בהפגנות המחאה של אוקטובר 2000, לדעת ולהתרשם ממקור ראשון אודות העדויות בפני ועדת החקירה. כמו כן, מקיום דיון ועדת החקירה בדלתיים סגורות, מתעורר חשש ממשי באשר ליכולת ועדת החקירה לממש את החובה לעשות צדק, והן חשש ממשי לפגיעה במראית פני הצדק. יוצא, שועדת החקירה חוטאת לתכלית קיומה כועדת חקירה ממלכתית, שהיא חתירה כלפי האמת, בפומבי, מבלי להפסיד את אמון הציבור בעבודתה ובמסקנותיה.

אי מתן צו הביניים ייתר את שמיעת העתירה דן, ויגרם נזק לעותרים המשליך, כאמור, על עבודת ועדת החקירה עצמה. לעומת זאת, לא ייגרם כל נזק לעבודתה של המשיבה במידה ובית המשפט הנכבד ייעתר לבקשה זו.

בקשה לקיום דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש לקיים דיון דחוף בעתירה דן. הדיון הדחוף מתבקש לאור העובדה שהדיון הראשון מושא העתירה דן אמור להתקיים ביום 31.1.2002. אי קיום דיון דחוף בעתירה דן עלול לרוקן אותה מתוכן, ולכרסם באופן מהותי בזכויות העותרים החוקתיות בדבר פומביות הדיון וזכות הציבור לדעת.

מבוא

1. נושא עתירה זו הוא זכותם של משפחות ההרוגים באירועי אוקטובר 2000, ושל כלל הציבור, להתרשם ממקור ראשון מאחת העדויות החשובות ביותר בפני ועדת החקירה. מדובר בעדות אנשי השב"כ שהוחלט על ידי ועדת החקירה לקיימה בדלתיים סגורות דווקא. החלטה זו של ועדת החקירה לא נומקה, ולא הצביעה על ודאות קרובה או חשש ממשי, או חשש סביר או לפגיעה כלשהי באילו מן האינטרסים של השב"כ. העדויות, הקבועות ליום 31.1.2002 וליום 6.2.2002, חשובות ביותר משום מרכזיותו של השב"כ הן לפני הפגנות המחאה באוקטובר 2000 והן במהלכן. מעבר לזכות המשפחות, מופרת גם זכותו של כלל הציבור לדעת ולהתרשם מעדות הגוף שתואר על ידי ראש אגף המודיעין במשטרה כגוף המרכזי העובד מול האזרחים הערבים, גם בכל האמור להפגנות אוקטובר 2000.

2. יצויין כי תכליתן של ועדות חקירה ממלכתיות, על פי החוק והניסיון בישראל, היא בחינת תפקוד הרשות המבצעת בעקבות סערה ציבורית שגרמה לחוסר אמון באותה רשות על רקע פוליטי. כפי שמציין ד"ר אביגדור קלגסבלד בספרו **ועדות חקירה ממלכתיות (2001)**:
"ועדות חקירה ממלכתיות מוקמות על מנת לברר סוגיה בעלת חשיבות ציבורית מיוחדת, המערבת את אחריות הרשות המבצעת ומתאפיינת בסערה ציבורית ובמשבר אמון פוליטי." (עמ' 22)

3. לכן, מוסף ד"ר קלגסבלד, יש חשיבות מיוחדת לקיום דיוני ועדת החקירה בפומבי:

"ככלל, ועדות חקירה ממלכתיות מקיימות את דיוניהן בפומבי ומפרסמות את הדוח שלהן באופן גלוי. פומביות הפעולה של הוועדות נועדה להשיג את אמון הציבור בדרך ניהול החקירה על מנת להבטיח כי תוצאות החקירה יתקבלו בציבור ללא עוררין ויהוו "סוף פסוק" לפרשה הציבורית שעמדה במוקד החקירה." (עמ' 23)

ראו גם :

זאב סגל, "ועדת חקירה מכוח חוק ועדות חקירה, תשכ"ט – 1968: מעמדה הקונסטיטוציוני ומתחם הלגטימיות לפעולתה", מחקרי משפט ג (1984), 199, 218, 245.
אמנון רובינשטיין המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל (תל-אביב: הוצ' שוקן, 1996) 849 – 848.

4. החלטת ועדת החקירה לשמוע את עדות השב"כ בדלתיים סגורות סותרת, אפוא, את תכלית עבודתה של אותה ועדה, שצריכה לעמול כדי שהצדק יראה, לא פחות מאשר הוא נעשה. ממה נפשך, אם לשב"כ יש עדויות שהעותרים אינם חולקים עליהם, אזי לא ברור מדוע יש להסתירם. מאידך, אם לשב"כ יש עדויות שאינן מניחות את דעת העותרים, אזי נשללת מהם באופן אפריורי כל אפשרות לסתור את אותן עדויות, או לאתגרן.

5. עדויות שב"כ נשמעות באופו רגיל בבתי משפט. בקשתם להטיל חסיון על ראיותיהם נשללת לא אחת על ידי בתי המשפט בגלל הפרת זכויות הנאשם. כאן הפגיעה בזכות לדעת היא קשה אפילו יותר. חובת הוועדה היא לחתור לאמת. זוהי תכלית עבודת ועדת חקירה ממלכתית, וזהו מקור אמון הציבור בה, שהוא, בסופו של יום, מקור הלגטימציה לתפקודה. שמיעת צד אחד בלבד, ובדלתיים סגורות, מכרסמת באמון הציבור בוועדה, וממילא מציבה סימני שאלה נוקבים אודות פעולותיה ומסקנותיה.

6. החלטת ועדת החקירה לקיים דיום בדלתיים סגורות במהלך עדויות השב"כ הינה גם גורפת ביותר, מעבר למידה הנדרשת, ואינה נותנת את המשקל הראוי לזכות היסוד של העותר מס' 1 ושל שאר הציבור לדעת.

7. בעתירה זו נראה את מרכזיות השב"כ בחיי האזרחים הערבים בכלל, ובמהלך הפגנות המחאה של אוקטובר 2000 בפרט, וזאת מתוך עדויות שהצטברו בפני ועדת החקירה עצמה. כמו כן, נדגיש את קיומו של חשש ממשי לפגיעה באמון הציבור הן בהליכים שהיו ונותרו בפני ועדת החקירה, והן במסקנותיה, לאור שמיעתו של צד אחד ממשלתי ובדלתיים סגורות, ללא שמיעת הדעה האחרת באותו נושא. לבסוף, נצביע על הסיכון שבשמיעת השב"כ בדלתיים סגורות לאור התנסות ועדות חקירה קודמות עם עדויות אותו גוף

העובדות והמשפט

העותרים

8. העותר מס' 1 הינו ועד הורי שלושה עשר הרוגי אוקטובר שנהרגו מאש המשטרה וכוחות ביטחון אחרים במהלך אירועי אוקטובר 2000. העותרת מס' 2 הינה עמותה רשומה כדין בישראל הפועלת לקידום זכויות המיעוט הערבי בישראל במישור המשפטי.

הקמת ועדת החקירה

9. ביום 8.11.2000 הודיעה הממשלה על הקמת ועדת חקירה ממלכתית, בעקבות לחץ ציבורי שנוצר כתוצאה מהריגת שלושה עשר ערבים ופציעת מאות אחרים במדינת ישראל. הממשלה קבעה את מנדט ועדת החקירה כדלקמן:

"הוועדה תחקור השתלשלות האירועים ותקבע ממצאים ומסקנות לגבי מה שהתרחש בהם ולגבי הגורמים שהובילו להתרחשותם באותו מועד, ובכלל זה התנהגות המסיתים והמארגנים משתתפי האירועים מכל המגזרים, וכוחות הביטחון."

רצ"ב החלטת הממשלה על הקמת ועדת חקירה ממלכתית מיום 8.11.2000 כנספח לעתירה שסימנו ע/1.

10. הדיונים בפני ועדת החקירה החלו ביום 19.2.2001. עד ליום 28.1.2002 קיימה הוועדה 64 ישיבות פומביות. הדיון הקבוע ליום 31.1.2002 יהיה הראשון, למיטב ידיעת העותרים, שיתקיים בדלתיים סגורות. במקרים אחדים העידו עדים שלא בשמם, ומאחורי פרגוד, אך במהלך דיון פומבי. בעיקר היה מדובר בעדויותיהם של צלפי הימ"מ שהיו מעורבים בירי אש חיה כלפי מפגינים.

החלטת ועדת החקירה לקיים דיונים בדלתיים סגורות

11. ביום 24.1.2001 הגיש העותר מס' 1 בקשה לוועדת החקירה לערוך את דיוניה בפומבי, זאת לאחר שנודע לעותר מס' 1 על הכוונה לערוך את הדיון הקבוע ליום 31.1.2002 בדלתיים סגורות.

רצ"ב בקשת העותר מיום 24.1.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/2.

רצ"ב רשימת העדים של ועדת החקירה ליום 31.1.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/3.

12. ביום 27.1.2002 נתנה ועדת החקירה את החלטתה לקיים את דיוניה בדלתיים סגורים ביום 31.2002 וביום 6.2.2002. הוועדה החליטה כי:

"על פי סמכותנו בסעיף 18 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט – 1968, ומטעמים הקשורים בביטחון המדינה, לרבות הצורך בשמירה על דרכי הפעולה החסויות של שרות הבטחון הכללי (להלן: השב"כ), אנו מחליטים ששמיעת עדויות אנשי השב"כ אשר נועדו ליום 31.1.2002 ו- 6.2.2002 תהיה בדלתיים סגורות.

על הטעמים אשר מצדיקים שמיעת העדויות בדלתיים סגורות, יכולנו לעמוד מתוך עיון בדברי העדים בפני אוספי החומר מטעם הוועדה.

עם זאת, לאחר שמיעת עדויותיהם של העדים הנ"ל, וככל שנמצא שניתן לפרסם חלקים מהן, נחליט על כך."

רצ"ב החלטת ועדת החקירה מיום 27.1.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/4.

13. סעיף 18 לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט – 1968 קובע את עיקרון פומביות דיוני ועדת חקירה ממלכתית. עיקרון פומביות הדיון בערכאות שיפוטיות הינו עיקרון חוקתי המעוגן בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה. חוקתיות זו השתכללה באופן סופי לאחר חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

ראו:

בש"פ 2794/00 ארבל אלוני נ' מ"י פ"ד נד (3) 363, 369.

רע"א 3614/97 דן אבי יצחק נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ פ"ד נג (1) 26, 47 – 45.

14. ד"ר קלגסבלד מסביר בספרו הנ"ל את חשיבות עיקרון פומביות הדיון בועדות חקירה ממלכתיות:

"הסעיף קובע את עיקרון פומביות הדיון בפני ועדת חקירה ממלכתית. הסיבה לקביעה זו ברורה מאליה: מטרתה של הוועדה היא לברר עניין "בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה"; לציבור עניין בדיונים בפני הוועדה. אחת ממטרותיה של ועדת חקירה ממלכתית היא שחקירתה ותוצאותיה ייהנו מאמון הציבור ויוליכו להשקטת סערה ציבורית המתאפיינת באבדן אמון ברשות המבצעת. הפומביות מפרה חשש להטיה פוליטית בפעולת הוועדה ותורמת תרומה מכרעת לגיבוש האמון בפעולתה ובתוצאות פעולתה. לכן לאינטרס של פומביות יש משקל מיוחד בפעולת ועדות חקירה ממלכתיות. מסיבה זו הועדף האינטרס של פומביות דיוני הוועדה גם על אינטרסים חיוניים אחרים כגון פגיעה בפרטיות ואפילו סיכון לא ממשי לחיים ולביטחון אישי." (עמ' 213).

15. העותרים יטענו כי, החלטת ועדת החקירה הנ"ל אינה מנומקת, גורפת, ואינה פרופורציונאלית. ועדת החקירה אינה מפרידה בין שום חלק מעדויות השב"כ. חשיפת כולן, לשיטת הוועדה, מהווה סכנה לביטחון המדינה. ועדת החקירה גם אינה מציינת מהו המבחן לפיו בחנה את קיומו של אותו סיכון לאינטרס של השב"כ. האם מדובר בחשש גרידא, חשש סביר, חשש ממשי, או שמא ודאות קרובה להתממשות אותו סיכון אם העדויות תישמענה בפומבי.

16. העותרים יטענו כי החלטת ועדת החקירה לקיים את עדויות השב"כ בימים 31.1.2002 ו – 6.2.2002 בדלתיים סגורות מפרה באופן בוטה את העיקרון החוקתי בדבר פומביות דיוני הוועדה, ואת צדו השני של עיקרון חוקתי זה, שהיא זכות הציבור לדעת.

17. העותרים יטענו כי הואיל ומדובר בפגיעה בעיקרון החוקתי בדבר פומביות הדיון ובזכות היסוד של העותר מס' 1 ושאר הציבור לדעת, הרי מן הראוי לאמץ את מבחן הוודאות הקרובה להתממשותו של נזק על מנת להצדיק את הפגיעה בעיקרון החוקתי ובזכות היסוד. גם אז, יש

להדגיש, צריך לבחור את האמצעי הפוגע הכי פחות בפומביות הדיון ובזכות הציבור לדעת. אמצעי שהוא פרופורציונאלי.

לעניין פרשנות חוקתית לפגיעה מידתית בזכות החוקתית ראו :
אהרן ברק, **פרשנות במשפט** (חלק שלישי)(ירושלים: נבו הוצ' לאור, 1994) 545 – 535.

לעניין חשיבות הנמקת החלטות רשויות מינהליות במשטר דמוקרטי ראו :
יצחק זמיר, **הסמכות המינהלית** (חלק שני)(ירושלים: נבו הוצ' לאור, 1996) 898 – 897.

18. אמנם סעיף 18 לחוק ועדות חקירה קובע חריג לכלל פומביות דיוני הועדה, אך חריג זה יש לפרשו באופן מצומצם ביותר. חריג זה יהי מוצדק רק בהתקיים חשש ברמה של קרוב לוודאי, לפחות, בדבר פגיעה באחד האינטרסים המוזכרים בסיפא של סעיף 18. ד"ר קלגסבלד מדגיש בצדק כי:

"הניסיון מלמד כי החלטה מוקדמת בדבר שימוש סיטוני בסמכות זו ("כולו") פוגעת פגיעה חריפה מדי בעיקרון הפומביות ויש להעדיף גישה הבוחנת את ההצדקה לפגיעה בפומביות לגבי כל עדות." (עמ' 215)

19. לא זו אף זו. ועדת החקירה עצמה העלתה על נס את חשיבות עיקרון פומביות דיוני בהחלטתה מיום 11.3.2001. החלטה זו דנה בבקשה של איש מג"ב להעיד תוך הסתרת זהותו. כלומר, דובר בפגיעה בעקרון פומביות הדיון שהיא פחותה מעריכתו בדלתיים סגורות. הבקשה נדחתה. שם ציין יו"ר ועדת החקירה הממלכתית כי בין השיקולים התומכים בעקרון החוקתי בדבר פומביות דיוני ועדת החקירה נמצא גם השיקול בדבר הצורך לשמור על אמון הציבור בהליכי ועדת החקירה. שכן התרת עדות בסתר:

"...מונע מן הציבור התרשמות בלתי אמצעית מן העד, וכפועל יוצא מכך, מקשה על התרשמות בדבר מהימנותו של העד. לכך עלול להיות אפקט שלילי על אמון הציבור בהליכי ועדת החקירה. זאת ועוד, מסירת עדות בתנאים כאלה עלולה ליצור, כמעט באופן בלתי נמנע, תחושה של הסתרת מידע מן הציבור. תחושה כזו אינה עולה בקנה אחד עם אמון הציבור בהליכי ועדת החקירה, ובכך עלול לחתור תחת אחת המטרות העיקריות שלשמן הוקמה הוועדה." (עמ' 4 להחלטה)

20. לעניין עדותו של איש כוחות הביטחון בפני ועדת החקירה, יו"ר ועדת החקירה הדגיש דווקא את חשיבות שמיעתה בפומבי, הואיל ו"אין מדובר במי שנקלע לאירוע באקראי. המדובר במי שמילא תפקיד ציבורי, ממנו נגזרת חובה מוגברת להעיד על שאירע במסגרת תפקיד זה. חלק בלתי נפרד מאמינותה של עדות כזו בעיני הציבור, טמון בפומביותה המלאה של העדות." (עמ' 5 להחלטה)

21. עוד הוסיף יו"ר ועדת החקירה, כי לעקרונות פומביות דיוני והעדה חשיבות גם מנקודת מבט מעשית, שכן "...עצם הפומביות של זהות העדים לא רק מהווה גורם המרתיע מפני מסירת עדויות

שאינן אמת, אלא גם עשוי להביא להתייצבותם של עדים נוספים, אשר יכולים להתייחס לעדות שנשמעה כשלעיתים בפיהם גירסה שונה של הדברים." (עמ' 6 להחלטה).

22. יתרה מזו. בהחלטת יו"ר ועדת החקירה הוא התייחס לזכותם לדעת של הורי האזרחים שנהרגו במהלך אירועי אוקטובר 2000, וקבע כי "לבני המשפחות של האזרחים שנהרגו יש עניין טבעי ולגטימי לדעת את כל הפרטים על נסיבות האירועים בהם נהרגו קרוביהם." (עמ' 5 להחלטה).

רצ"ב החלטת ועדת החקירה מיום 11.3.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/5.

23. זאת ועוד. חוקרי שב"כ מתייצבים ברגיל בבתי משפט כעדים. הם גם כפופים לחקירה נגדית מטעם הסניגוריה. אכן, מדי פעם הם מבקשים חסיון לראיותיהם, אך גם זה כפוף לביקורת שיפוטית. כך, למשל, בע"פ 5114/97 סעיד סולימאני נ' מדינת ישראל פ"ד נד(4) 721. המערער הואשם והורשע בבית המשפט המחוזי כמי שהיה לו חשד שאדם שאותו הבריח במשאיתו, התכוון לבצע פיגוע בתל-אביב. הוא ביקש הסרת החסיון שהוטל על ראיות בחומר החקירה נגדו. בקשת המערער התקבלה באופן חלקי. כב' השופט זמיר קבע באותו עניין כי:

"ההכרעה תלויה במשקל היחסי של שיקול הצדק מזה ושיקול הביטחון מזה. אם בית המשפט מעריך כי ראייה חסויה היא חיונית להגנת הנאשם, הצדק מחייב לצוות על גילוי הראייה, אפילו אם הגילוי עלול לפגוע בביטחון." (עמ' 724)

24. כב' השופט זמיר מבחין בפסק דינו בין המידע החסוי העיקרי למידע החסוי הנלווה, כמו שיטות הפעולה או מקורות המידע של השב"כ. השופט זמיר מצדיק את החסיון על המידע הנלווה, אך לא על המידע העיקרי הנוגע להגנת הנאשם. בכל מקרה, הבדיקה היא ספציפית אינדבדואלית, לגבי כל ראייה וראייה. (עמ' 726)

25. בבש"פ 1924/93 משה גרינברג נ' מ"י פ"ד מז(4) 766 הואשם המבקש באשמת יבוא, סחר והחזקה של סמים מסוכנים. יבוא הסמים נערך דרך גדר המערכת שבין לבנון לישראל. הסניגוריה ביקשה לשאול לגבי סדרי עבודת מוצב צה"ל במקום. שר הביטחון הטיל חסיון. בית המשפט קיבל את הבקשה להסיר את החסיון. כב' השופט (כתוארו אז) ברק קבע כי:

"בקביעת הצורך לגלותה לשם עשיית צדק יש לבחון את נסיבותיו של כל משפט ומשפט. הבחינה הינה מטבעה אינדוודואלית וספציפית. יש לבחון את שדה המחלוקת שבין התביעה לבין הנאשם, וכן את מיקומה של הראייה וחשיבותה היחסית בשדה זה" (עמ' 771)

26. יחד עם זאת, במקרה של דיוני ועדת חקירה הכללים הנ"ל תקפים ביתר שאת הואיל ומדובר בגוף ציבורי שמטרתו, כאמור, לחתור כלפי האמת. ועדת החקירה איננה גוף אדמיניסטרטיבי גרידא. ללא המימד הציבורי של עבודת הועדה, ספק אם תהיה לה תוחלת או לגטימציה כלשהן.

ד"ר קלגסבלד ממחיש בספרו הנ"ל את חשיבות קיום דיוני ועדת החקירה בפומבי, גם אם יש סכנה לביטחון:

"במקרה שבו מדובר בפגיעה קשה באינטרס מוגן, מקנה הסעיף [18] לוועדה את הסמכות לקבוע חריג לכלל של פומביות הדיון... גם במקרים כאלה אין הכרח לפגוע בפומביות בדרך הדרסטית של קיום הדיון בדלתיים סגורות, אלא יש להעדיף פתרונות שיפגעו באינטרס הפומביות פגיעה קטנה ככל האפשר. גם במקרים שבהם הפומביות מסכנת אינטרס חיוני – לרבות הצלחת עבודתה של ועדת החקירה עצמה – יש להעדיף פתרונות אחרים ולהותיר את קיום הדיון בדלתיים סגורות כמוצא אחרון בלבד." (עמ' 214)

27. החלטת ועדת החקירה מיום 27.1.2002 בדבר סגירת דלתות דיון הועדה הקבוע ליום 31.1.2002 וליום 6.2.2002 מציינת, כאמור לעיל, כי הסיבה לכך היא "מטעמים הקשורים בביטחון המדינה, לרבות הצורך בשמירה על דרכי הפעולה החסויות של שירות הביטחון הכללי...". אין זה ברור במה נבדל השב"כ מהמשטרה, אשר רבים מאנשי המודיעין מטעמה העידו בפני ועדת החקירה, לרבות על דרכי עבודת המשטרה, בפומבי, כפי שיובהר להלן.

עדויות אנשי מודיעין בפומבי בפני ועדת החקירה

28. עדים רבים מקהיליית המודיעין הישראלית העידו בפומבי בפני ועדת החקירה. עדים אלה התייחסו במהלך עדויותיהם לסקירות מודיעיניות אודות הציבור הערבי מבלי לחשוף מידע שלשיטתם אין לחושפו. ועדת החקירה עצמה דאגה גם היא לשמור על האינטרסים של קהילייה זו. היא גם התירה הגשת עדות בכתב במהלך הדיון בפומבי, או קיימה עדות מאחורי פרגוד של צלפי ימ"מ כאמור לעיל.

29. העדות הקבועה לשב"כ בפני ועדת חקירה ביום 31.1.2002 וביום 6.2.2002 איננה, אם כן, הפעם הראשונה שבה ועדת חקירה שומעת אנשי מודיעין וכן קצינים האחראים על דרכי פעילותה של המשטרה. עדויותיהם של אלה נשמעו בפומבי, כשאר העדויות. להלן טבלה של אנשי מודיעין שהעידו בפומבי בפני ועדת חקירה:

תאריך עדות	תואר	שם	
12.9.2001	ראש אגף המודיעין במשטרת ישראל	ניצב חיים קליין	1.
10.10.2001	ראש אגף מבצעים במשטרה	ניצב יהודה בכר	2.
12.9.2001	סגן ראש אגף מבצעים במשטרה	תני"צ מרדכי נחמני	3.
11.9.2001	ראש מחלקת מבצעים	נצ"מ עזרא	4.

		אהרן	
10.10.2001	סגן ראש המטה המבצעי במשרד לביטחון פנים	שלמה תורגימן	.5
11.10.2001	יועץ לענייני בטחון של השר לביטחון פנים	יוסף מלמד	.6
12.9.2001	יועץ המפכ"ל לענייני ערבים	תני"צ ראובן לוי	.7
27.8.2001	קצין אגף מודיעין צפון	סני"צ ניסים עידן	.8
27.8.2001	יועץ מפקד מחוז צפון לענייני ערבים	רפ"ק משה תמיר	.9
21.8.2001	קצין אג"מ עמקים	סני"צ אלכס דן	.10
16.10.2001	מפקד מפקדה משימתית במחוז הצפוני	משה כראדי	.11
17.10.2001	ראש מדור חימוש במשטרה	דוד רביב	.12
18.10.2001	ראש ענף תחמושת – צה"ל	ארוז מלמד	.13

רצ"ב מועדי עדויות בפני ועדת חקירה לימים 12.9.2001, 10.10.2001, 11.10.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/6.

רצ"ב מועדי עדויות בפני ועדת חקירה לימים 28.8.2001 – 20.8.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/7.
 רצ"ב מועדי עדויות בפני ועדת חקירה לימים 18.10.2001 – 16.10.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/8.

30. ניצב חיים קליין, ראש אגף המודיעין במשטרת ישראל, העיד בפומבי בפני ועדת החקירה, בין השאר, לגבי הערכות הגוף שהוא עומד בראשו לגבי סיכויי התרחשות הפגנות המחאה של אוקטובר 2000. ועדת החקירה נזהרה מעצמה לא להיכנס לדברים שהם חסויים לשיטת העד, ושמרה על האינטרסים שלו:

"השופט תאודור אור: אדוני מסר פה הודעה מפורטת, אנחנו לא נחקור את כל הדברים שמסרת, כי כמה מדברים האלה חסויים, השאלה הראשונה היא לגבי מחלקת המחקר שהוקמה באמ"ן, היא פועלת כמה זמן בערך? ניצב חיים קליין: היא הוקמה... היה אורגן מסוים כשאגף המודיעין הייתה מחלקת מודיעין היה... הייתה התעסקות מדור סו"ב ומדור סמים. לכשהוקם אגף המודיעין, אני חושב שזה היה ב-97, לא אני הייתי מקימו, במסגרת הדיונים האסטרטגיים הוחלט להקים את אגף המודיעין ואז בין היתר גם להקים מחלקת מחקר שתהיה לה יכולת ותשתית ללמוד, לנתח ולהעריך דברים.

אני חייב לציין שקמה מחלקת מחקר, היא עובדת, היא מפקה לא מעט מוצרים אבל יש עוד מה לעשות בתחום הזה.

השופט תאודור אור: כן, אני רוצה להתייחס לכמה הערכות שלך ובכך לתמצת את הדברים. אתה התבטאת שעל פי התשתית והסקירות שהיו לכם, הרי בגדול אתם לא הופתעתם באמ"ן ממה שקרה בגאות ושפל ולמעשה משטרת ישראל לא הופתעה?

ניצב חיים קליין: נכון.

השופט תאודור אור: נכון גם שהועלו תרחישים, תרחישים שהועלו בהתייעצות אתכם בין היתר במשחק מלחמה רוח סערה לגבי מה שעשוי להיות או עלול לקרות ואתם בכוונה הצעתם תרחישים של דברים שעשויים לקרות לפי הערכתכם, האם נכון?

ניצב חיים קליין: כן, אנחנו הצגנו תרחישים שאני חושב שהם היו תוצאה של התעסקות של אנשים שנמשכת שנתיים- שלוש, כולל אנשי ואני חושב שבתרחישים האלה, בסיכומו של דבר הבאנו לידי ביטוי את הערכתנו עד לאן דברים יכולים להגיע ולהתגלגל, כלומר בתרחישים היה ביטוי לחשיבה הזאת.

השופט תאודור אור: עכשיו, אתם... אתה גם ציינת שאתם ראייתם מגמה של הסלמה בביטויים ומעשים מאז 1998 שבעצם הם שהובילו לאירוע אוקטובר? ניצב חיים קליין: כן, אנחנו ב-98 חזינו מצב מסוים שחייב למקד יותר את תשומת הלב ואני חושב שהשלב השני של התמקדנו בו זה בסביבות אפריל- מאי 2000 עם האירועים יותר (לא ברור) שהיו במגזר הערבי סביב אירועי הסטודנטים ואירועי יום עצמאות- שירנסקי בשפרעם ועוד אירועים נוספים שהיו לפני ולקראת התקופה הזאת אבל איפה שהוא בשלב הזה אני ראיית איזה שהיא נקודת החמרה ואז גם ביקשתי ממחלקת המחקר שלמקד יותר את תשומת הלב עד כמה שהדבר ניתן ובין השאר, וזה גם בא לידי ביטוי בבקשה להוציא סקירה דו- שבועית שכמובן אמורה לנתח את הדברים, לדון בהם ולהציג אותה בפני וזה מה שהתחיל להתגבר איפה שהוא מאפריל- מאי.

השופט תאודור אור: טוב, אני רוצה להזכיר לך דברים שאתה אמרת וזה לגבי ההתייחסות למה שקורה במגזר הערבי עוד לפני קרות האירועים, אירועי אוקטובר ואתה בדיונים מקדימים לקראת הדיון, אתם ציינתם את זה כמה שקורה, כמיני אינתיפאדה ואת גאות ושפל אתה תיארת כאינתיפאדה והסברת שהיו מהומות חמורות, המוניות, זריקות אבנים, אירועים קשים בהרבה מקומות, חסימת כבישים, דיבורים בטונים גבוהים וכל אלה סממנים של מה שקרה גם באינתיפאדה, את זה אתה זוכר?

ניצב חיים קליין: כן.

השופט תאודור אור: אתה מאשר את הדברים?

ניצב חיים קליין: כן.

השופט תאודור אור: אם זאת אתה ציינת שהאירועים היו... רק נמשכו פרק זמן קצר להבדיל מהאינתיפאדה, כיומיים שלושה ולא יותר?

ניצב חיים קליין: כן.

השופט תאודור אור : זאת הייתה הערכה שלכם. תרחיש 'קסם המנגינה'
נעשה בתיאום אתכם?
ניצב חיים קליין : תרחיש 'קסם המנגינה'? כן. " (עמ' 6602 – 6599 לפרוטוקול
ועדת החקירה) (הדגשה לא במקור)

רצ"ב עדותו של ניצב קליין בפני ועדת החקירה מיום 12.9.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/9.

31. עדות נוספת בפני ועדת החקירה של איש מודיעין מובהק, שניתנה אף היא בפומבי, היא עדותו של קצין אגף מודיעין צפון סני"צ ניסים עידן מיום 27.8.2001. נקל להבחין בעדות זו את הקפדת ועדת החקירה על שמירת האינטרסים של העד. כמו כן, אין חולק על חשיבות נושא החקירה שאיש המודיעין נחקר עליו, ועל זכות הציבור לדעת אודותיו :

"השופט תאודור אור : היו... היו גם הערכות בכתובים וגם דיונים בעקבות והתמונה המתקבלת, אני קראתי את כל התכתובת הזאת כולל הדיונים ותמליל שלהם והתמונה המצטיירת היא שאז, שלא היה עוד אירועי הר הבית וכל ההסלמה במישור הדתי בחודשים האחרונים, כבר אז הייתה הערכה שהולך, כאחת האופציות, הולך לקרות משהו. **אני מקריא לך, למשל במסמך משמיני לאפריל, אנחנו לא נציג עכשיו את המסמכים כי חלקם חסויים ואנחנו בבוא העת נציג אותם אבל אותם דברים שאני יכול לשאול עליהם :** "אז בכל זאת הייתה הערכה שבתוך כך בולטת פעילותם של גורמים שונים המנסים להתסיס את האוכלוסייה הערבית ולהניעה לקיים פעילות מחאה, מרדנות ואף פעילות אלימה כלפי השלטונות וכו' וכו'... במוקדים נספחים". כלומר זה... זה לא דבר שירד עלינו בראשון לאוקטובר?
סני"צ ניסים עידן : נכון.

השופט תאודור אור : זה מרביעי לאפריל, יש מסמכים דומים מ...אותו מסמך, זה אחראי... יועץ לענייני ערבים של המפכ"ל, אתה מכיר את המסמך, אמר : "בין היתר בהתפתחויות אחרונות במגזר הערבי קיים פוטנציאל הידרדרות ביחסים בין השלטונות לאוכלוסייה עד כדי עימותים אלימים מקומיים שהביאו לגל מחאות בכלל המגזר הערבי בארץ". אני מדבר על אפריל והנה בא ניצוץ כזה של הר הבית ואנשים נהרגים ויש החלטה כזאת של ועדת המעקב, האם... אני שואל שוב פעם, לא כנביא שאני יודע בדיוק מה הולך לקרות מחר, שוב פעם האם לא היה צריך להיערך כאחת האופציות שתהיה דליקה כללית במגזר הערבי?

סני"צ ניסים עידן : הייתה הערכה שוב שיהיו פעולות מחאה, יהיו הפגנות, יהיו עימותים, אני לא... אני מדגיש ואומר לא הייתה אווירה פסטורלית...

השופט תאודור אור : השאלה שלי עכשיו היא למה? למה זאת הייתה הערכה? קיבלתי את דבריך שככה אתה הערכת וככה העריכו חבריך אחרים בפקוד. אני שואל אותך האם לאור העובדות שאני מציג לך שכולן היו ידועות בראשון לאוקטובר, אני לא דבר על אף עובדה נסתרת, כל זה היה בפניכם, האם אתה לא חושב במחשבה לאחור שיתכן הייתם שאננים קצת?

סני"צ ניסים עידן: אני לא חושב שהיינו שאננים אדוני. (עמ' 5685 – 5685)
לפרוטוקול ועדת החקירה(ההדגשה לא במקור)

רצ"ב עדותו של סני"צ עידן בפני ועדת החקירה מיום 27.8.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/10.

32. העותרים יטענו כי, עדויות השב"כ אינן העדויות המודיעיניות היחידות העומדות בפני ועדת החקירה. ועדת החקירה הצליחה עד כה לשמור על האינטרסים של עדים מודיעיניים, והבחינה מיוזמתה בין הדברים שניתן לשאול עליהם לבין הדברים החסויים, לשיטת אותם עדים והועדה עצמה. אין סיבה שועדת החקירה תנהג באופן שונה עם עדי השב"כ. יתרה מכך, הואיל ועל פי עדויות בפני ועדת החקירה, לרבות עדויות אנשי מודיעין (ראו להלן), השב"כ לא רק מילא תפקיד מרכזי לפני ובמהלך הפגנות המחאה באוקטובר 2000, אלא גם סיפק מידע ושירותים אחרים לרשויות אחרות, חובה לקיים את העדות בפומבי כדי שהעותר מס' 1 ושאר הציבור ידעו על כך ממקור בלתי אמצעי.

מעורבות השב"כ הישירה באירועי אוקטובר 2000

33. השב"כ היה גורם מרכזי במהלך הפגנות המחאה של אוקטובר 2000. הוא הגורם השלטוני בעל המעורבות הגבוהה ביותר בחיי הציבור הערבי. גם לפני אוקטובר 2000, השב"כ מילא תפקיד מרכזי אצל הרשות המבצעת בכל האמור לתיאור החברה הערבית בישראל וכן המלצות בדבר דרכי הפעולה כלפיו. שמיעת עדויות השב"כ תחת מעטה של חשאיות תשלול מן העותר מס' 1 ומן הציבור את האפשרות לדעת הערכותיו של ארגון זה, פעילותו במהלך אוקטובר 2000: חובותיו ומחדליו.

34. מעדויות שבפני ועדת החקירה, והידועות לעותרים, עולה כי לשב"כ היתה מעורבות פעילה במהלך הפגנות המחאה של אוקטובר 2000. כך, למשל, העיד סגן ראש עיריית נצרת מר עלי סלאם בפני הועדה ביום 26.6.2001 כי ברגע מסויים השב"כ תפס פיקוד באזור נצרת והחל מיישם שיטות לא שגרתיות מול המפגינים:

"השופט תאודור אור: ב- 2.10 הייתה לך איזו שיחה עם מאיר מהשב"כ?
עלי סלאם: אדוני אם מרשה לי שאני אתחיל...
השופט תאודור אור: לא, לא להיכנס, לא שאלתי אותך על תוכן השיחה.

.
.
.

השופט תאודור אור: ומה עשו... ומה עשו הצעירים?
עלי סלאם: בטח, יש כמה צעירים קטנים שלא שומעים לי ולא שומעים לאף אחד, אז זורקים אבנים פה ושמה, זה ידוע, אז ברגע שהמתחילים לזרוק אבנים מתחילים להתאסף שוטרים, אז התקשרתי עם דני ואמרתי לו: "המצב הולך ומחמיר", אז הוא הזמין אותי לתחנה, אז אני הלכתי לתחנה, היה דני וסמי והביאו בחור בשם מאיר – אמר לי "תכיר את מאיר, עכשיו הקשר שלך לא

איתנו", הוא היה עם בחור שהוא הכיר לי שהוא מאיר שהוא מייצג את השב"כ ו-"מה שאתה רוצה – תתקשר למאיר", אז מאיר בפגישה אמר לי: "תשמע, עכשיו השיטה תשתנה, גם יהיה מסתערבים ויהיה הרבה דברים שלא ראית". אמרתי לו: "אבל כך אתם מחמירים את המצב וזה לא... לא נותן לנו להיעזר אחד לשני". אומר לי: "אדוני, זה מה שיש, תשתדל לשלוט באנשים שלך". אמרתי: "בסדר". כשחזרתי אני מהפגישה, אז זה כבר היה הרבה חברה והרבה שוטרים וכבר יש גז מדמיע ויש כדורי גומי והתחיל בלגאן וכבר יש מסתערבים, אוטו שראיתי אני אישית, זה מיניבוס היה, אני לא יודע מאיזה פירמה של מיניבוס, אני לא יודע אם זה 'מזדה', אם זה 'פולצוואגן', לוקח נוסעים – שבעה-שמונה נוסעים שהיו בחורים, לבשו מדים רגילים ועטפו את עצמם ב... השופט תאודור אור: כאפייה... עלי סלאם: כאפייה, כן, וחטפו שני בחורים משכונה המזרחית וחטפו בחור מבית על יד המעיין. אז אחר כך, כששאלתי, אמרו לי: "זה המסתערבים" והתקשרתי למאיר, אמרתי לו... " (עמ' 2564, 69 – 2568 לפרוטוקול ועדת חקירה)

רצ"ב עדותו של מר עלי סלאם מיום 26.6.2001 בפני ועדת החקירה כנספח לעתירה שסימנו ע/11.

35. עדות נוספת בועדת החקירה, שניתנה בפומבי אף היא, ואשר מתייחסת למעורבותו הישירה של השב"כ במהלך הפגנות המחאה של ראשית אוקטובר 2000, היא עדותו של ראש אגף המודיעין במשטרת ישראל, ניצב חיים קליין. עדות זו ניתנה בפני ועדת חקירה, כאמור, ביום 12.9.2001. ניצב קליין העיד, בין השאר, בדבר מרכזיותו של השב"כ בעבודה מול הציבור הערבי:

"השופט האשם חטיב: אני מבין יש לכם גם מחלקת מחקר?
ניצב חיים קליין: אני חייב לומר שמחלקת המחקר שלנו יש לה קושי בביצוע עבודות תשתיות כי היא קטנה ומצומצמת. אנחנו גם לא אמונים על המחקר במגזר הערבי. מי שבעיקר אמון על המחקר במגזר הערבי זה השב"כ. אנחנו לגבי המגזר הערבי מקבלים מהשב"כ בדרך כלל מוצרים מוגמרים שאנחנו מעבדים אותם בעיבודים נוספים ומביאים את זה לידי ביטוי במערכת שלנו. אם לזה אתה מתכוון. עכשיו מה שכן קרה אצלנו שקיבלנו חומרים מכמה גופים, שב"כ בעיקר אבל גם נוספים בקהילה, קיבלנו חומר מודיעיני שמתנקז אצלנו ואז בעיבוד שנעשה אצלנו הגענו למסקנה שיש חרפה במגזר שבאה לידי ביטוי איפה שהוא במאי 2000 בשני אירועים, אבל גם לפני זה היו אירועים קשים מאוד כמו רוחה, כמו הריסת הבתים בשפרעם. היו כמה אירועי התפרעות, כמה אירועים קשים בהחלט (לא ברור) מגמה כזו." (עמ' 6622 – 6621) (הדגשה לא במקור).

36. עוד ציין ניצב קליין במהלך עדותו הפומבית כי:

"אבל מה שאני מנסה לכוון לכך שאנחנו כגוף מודיעין לא שחקן יחידי בעניין הזה אנחנו שחקן משני וגם בהגדרות העבודה שלנו בפירוש נאמר איסוף מודיעין בסד"צ לאומני אחריות עיקרית של השב"כ אחריות משנית שלנו." (עמ' 6625)

37. ניצב קליין הוסיף גם כי :

"השופט תאודור אור : אתה התייחסת גם למשקל שהיה להחלטת ועדת המעקב, אתה ייחסת לו משקל מינורי.

ניצב חיים קליין : כן.

השופט תאודור אור : ומה הסיבה?

ניצב חיים קליין : תראה, אני רוצה בעניין אולי קצת להרחיב. היו כמה דברים שהצטברו אצלי באותה שבת. אני ביום שישי חזרתי מחו"ל... ביום שישי חזרתי מחו"ל, אחרי האירועים בהר הבית, התעדכנתי וביום שבת התחלנו להתעסק בעניין ומה שידענו שהולך לקרות ביום שבת זה שני דברים, זה א' החלטות ועדת המעקב שיש משמעות לדברים שהיא מעלה והדבר השני שאולי אני אגע בזה בנפרד, הערכת מצב בשבת אחר הצהריים, אינני זוכר בדיוק את השעה שהתקיימה אצל ראש השב"כ בראשות כל ראשי אגפי השב"כ שגם אליה אני הלכתי באופן לא שגרתי כלומר בדרך כלל לדיונים האלה הולך אחד מנציגי מחלקת המחקר שלנו, בדרך כלל זה ראש מדור סו"ב או מישהו מהקצינים, הפעם הייתה לי תחושה של ספק, לא ספק, מן תחושה של פרפורי בטן והחלטתי שאני הולך לאותה ישיבה ואני שומע באופן בלתי אמצעי את מה שהולך להיות שם כדי להבין באופן בלתי אמצעי מה יכול להתפתח או להבין את התמונה באופן מלא יותר." (עמ' 6603 – 6604)(הדגשה לא במקור).

ראו ע/ 9.

38. באותו יום, 12.9.2001, העיד בפומבי בפני ועדת חקירה תנ"צ מרדכי נחמני, סגן ראש אג"מ. הוא התייחס, בין השאר, למידת מעורבותו של השב"כ במהלך הפגנות אוקטובר 2000 :

"השופט תאודור אור : מתי לראשונה דיברו איתך על צורך בהעברת כוחות או הצטיידות למחוז הצפוני?

תנ"צ מרדכי נחמני : לראשונה, דומני שזה היה ב- 1.10...

השופט תאודור אור : כן.

תנ"צ מרדכי נחמני : הייתה הערכת מצב בבוקר עם המפכ"ל בהר הבית, השתתפתי בה אני והשתתפו בה קצינים מירושלים. בהערכת המצב הזו נאמר שמתחילה להיות איזה תזוזה בקרב ערביי ישראל, לא ברור מה זה, אמר : "צריכים להיות מוכנים ל העביר כוחות גם מירושלים".

השופט תאודור אור : כן, באותו זמן, אני מבין ראש אג"מ היה עוד בחופשה?

תנ"צ מרדכי נחמני : ראש אג"ם היה עוד בחופשה, באותה הערכת מצב, אני זוכר גם שהנציג שב"כ אמר שיש קריאה לערביי ירושלים... לערביי ישראל להגיע לתפילה בהר הבית." (עמ' 6633) (הדגשה לא במקור)

רצ"ב עדותו של תנ"צ מרדכי נחמני בפני ועדת חקירה מיום 12.9.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/12.

39. ביום 10.10.2001 העיד בפומבי בפני ועדת חקירה מר שלמה תורגימן, סגן ראש המטה המבצעי במשרד לביטחון פנים באותה תקופה. לענין מעורבות השב"כ במהלך הפגנות המחאה של אוקטובר 2000 הוא ציין כי :

"השופט תאודור אור: היו מקרים שנתקלת בפרקטיקה שלך שהיה חסר באינפורמציה שהובררה לכם רק לאחר מעשה? שלמה תורגימן: בדרכך כלל האינפורמציה היא כמעט חופפת. מה שקורה, אנחנו מקבלים דו"ח מאמ"ן משטרת ישראל שהוא מכסה כמעט הכול. את שב"כ, דו"ח שב"כ. אנחנו מוסיפים, מקבלים גם דוחות ממטה לוט"ר ומעוד גורמים. אנחנו מצליבים את המידעים האלה. יש לפעמים איחור...." (עמ' 6785)

רצ"ב עדותו של שלמה תורגימן בפני ועדת חקירה מיום 10.10.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/13.

40. הנה כי כן, השב"כ מהווה גורם מרכזי, אם לא הראשי, מקרב השלטון במהלך הפגנות המחאה של אוקטובר 2000, ובטח גם לפניו. הגוף הזה "משקיף" על הציבור הערבי בישראל, מדווח עליו לגופים ממשלתיים שונים, ואפילו ממליץ אודותיו לזרוע הביצועית. אין ספק כי לשב"כ יש דעות מוצקות בכל האמור לציבור הערבי. מדוע, אם כן, החשש מחשיפת דעות אלו? ומדוע לא ישותף הציבור במעשיו ובמחדליו של השב"כ בכל האמור לנושא חקירת ועדת חקירה? ומדוע לא יעמיד השב"כ את עדותו למבחן הציבור, ולמבחן הדעה האחרת. מה בין השב"כ לשאר הבריות, לרבות גופי מודיעין אחרים, המאפשר הענקת פרבליגיית המסתורין לגוף הזה?

השוו עם בג"ץ 680/88 שניצר נ' הצנזור הצבאי הראשי פ"ד מב (4) 617, 644 – 642.

ניסיון רשויות חוקרות אחרות עם עדויות אנשי שב"כ

41. חשיבות עריכת דיון ועדת חקירה בפומבי במהלך עדויותיהם של אנשי שב"כ בפניה, מתחזקת לאור ניסיון ועדות חקירה קודמות עם עדויות שמקורן אנשי שב"כ. לא אחת עדויות מטעם גוף זה שהוגשו לגופים חוקרים רשמיים, לרבות גופי חקירה של השב"כ עצמו, לא תאמו את האמת. תופעה זו בוקרה ותועדה ביותר מדו"ח בדיקה אחד. נזכיר כאן את דו"ח ועדת החקירה הממלכתית לעניין שיטות החקירה של שירות הביטחון הכללי בנושא פעילות חבלנית עוינת (ועדת לנדוי, 1987), ואת תמצית מדו"ח מבקר המדינה בנושא מערך החקירות בשירות הביטחון הכללי (שב"כ) לשנים 1988-1992 (2000). בתמצית זו לדו"ח הסודי של מבקר המדינה נקבע בפירוש כי נורמות השקר שאיפיינו את עדויות אנשי השב"כ בפני גופים חוקרים רשמיים, לרבות ועדות חקירה ממלכתיות, לא נשתנו :

"הדוח מקפיד במיוחד להדגיש את הצורך לקיים ככתבם וכרוחם את שלושת הכללים הבאים :

א. החקירה היא, ביסודו של דבר, תהליך של התמודדות אינטלקטואלית. אמצעי לחץ, אם הם נדרשים בחקירה, יופעלו אך לפי כללים שנקבעו כדין ורק באישור הנדרש.

ב. הדיווח על פעולות החקירה ותייעודו חייבים להיות מלאים.

ג. אין בשב"כ מקום לדיווח שקר, לא בתוכו ולא כלפי מי שממונה עליו וכלפי רשויות המשפט ורשויות חקירה ובדיקה אחרות.

.

.

.

גם אחרי פרסום דוח ועדת לנדוי לא נעקרה התופעה של אמירת שקר מקרב החוקרים: היו ביניהם ששיקרו בעת מתן עדות בפני ערכאות שיפוטיות או רשויות חקירה ובדיקה אחרות, והיו ששיקרו בדיווחים לממונים ולאחרים בתוך השב"כ עצמו. קביעת בכירי השב"כ בפני ועדת לנדוי כאילו בתוך כותלי השב"כ הייתה הקפדה נוקשה ביותר על אמירת אמת, בבחינת "ייהרג ובל יעבור", נבדקה על ידי משרד מבקר המדינה ונמצאה חסרת בסיס במציאות."

רצ"ב תמצית מדוח הביקורת של מבקר המדינה בנושא מערך החקירות בשירות הביטחון הכללי (שב"כ) לשנים 1988-1992 (2000) כנספח לעתירה שסימנו ע/14.

והשוו עם (פרשת אהוד יתום):

בג"ץ 4668/01 ח"כ יוסי שריד ואח' נ' ראש הממשלה, אריאל שרון (ניתן ביום 27.12.2001).

42. ישנה חשיבות יתרה, אפוא, לפומביות עדויות השב"כ בפני ועדת חקירה לאור ניסיון העבר של גוף זה, אשר לא בחל באמצעים על מנת להערים על רשויות חוקרות קשיים רבים בפני החתירה להגיע אל האמת. אין ספק כי עדות בפומבי של השב"כ בפני ועדת החקירה תכרסם ביכולתו של אותו גוף לחזור על טעויות מהעבר, בנוסף להבטחת זכות העותרים ושאר הציבור לדעת.

הניסיון של צפון אירלנד

43. צפון אירלנד חוותה ניסיון דומה להפגנות המחאה של אוקטובר 2000. זה היה בראשית שנות השבעים. גם שם נהרגו שלושה עשר מפגינים מירי של כוחות הביטחון הבריטיים. גם שם הוקמה ועדת חקירה. גם שם הוגש תסקיר ביטחוני לוועדת החקירה. דו"ח ועדת החקירה לא הניח את דעת משפחות המפגינים ההרוגים. דו"ח הועדה הסתמך על התסקיר הביטחוני בתארו את המפגינים כמי שיצרו סכנה לחיים לכוחות הביטחון הבריטיים. המשפחות פתחו במאבק עיקש, שהצליח לבסוף להניב הקמתה של ועדת חקירה נוספת, 26 שנה לאחר מכן.

44. ביום ראשון, 30.1.1972, צעדו מפגינים בעיר הצפון אירית דרי (Derry) במחאה נגד השלטון הבריטי. במהלך הפגנות אלה השתמשו הכוחות הבריטיים בנשקם והרגו 13 מפגינים ופצעו מספר דומה של אנשים. בעקבות אירוע זה, שזכה לכינוי Bloody Sunday, הוקמה ועדת חקירה שבה היה חבר אחד בלבד, נשיא בית המשפט העליון הבריטי דאז Lord Widgery (להלן: הועדה הראשונה). לאחר 11 שבועות סיימה ועדת החקירה את עבודתה, וקבעה בין ממצאיה, כי יריות נורו לעבר הכוחות הבריטיים שנאלצו להשתמש בנשקם, וכי היה קיים חשש שחלק מההרוגים הכינו מטעני חבלה בעת ההפגנה, למרות שלא הוגש שום ממצא בעניין זה. דו"ח זה ספג ביקורת נוקבת, בעיקר מצד משפחות ההרוגים. אלו פתחו במאבק למען טיהור שמות יקיריהם וחשיפת הצדק. 26 שנה לאחר ההרג בעיר דרי, הממשל הבריטי הורה על הקמת ועדת חקירה נוספת לאותו עניין (להלן: הועדה השנייה).

ראו את אתר האינטרנט הרשמי של ועדת החקירה השנייה:

<http://www.bloody-sunday-inquiry.org.uk/index.htm>

45. פרופסור Dermot P.J. Walsh חיבר את אחד הספרים הבולטים המנתחים את עבודת, ממצאי, ומסקנות ועדת החקירה הראשונה: **Bloody Sunday and the Rule of Law in Northern Ireland** (Palgrave, 2000). פרופסור וולש הצביע על תסקיר בטחוני מוטא שהוגש לועדת החקירה הראשונה, כאחד היסודות הרעועים שהסתמכה עליהם הועדה. התסקיר הביטחוני ייצג את התושבים האירים באופן מעוות כך שקורא דו"ח הועדה מתרשם כי השימוש בכוח של הכוחות הבריטיים היה מוצדק. כמו כן, חרגה הועדה הראשונה מהמנדט שלה בקבלת תסקיר זה אשר התייחס לתקופה מעבר לתקופת בדיקתה. לעומת זאת, הועדה לא שמעה בעניין זה את גירסת התושבים ולא את ארגוני זכויות האדם שביקשו להישמע (עמ' 90 – 88). פרופסור וולש מגיע למסקנה כי מוטב היה לועדה הראשונה אילו לא התנהגה באופן מוטא, וויתרה על התסקיר הביטחוני האמור:

“There was no need for this bias in the background presentation. Indeed there was no need for the background presentation at all...The report would have been no worse for its omission...It is submitted that a Tribunal of Inquiry which goes beyond its own interpretation of its terms of reference to indulge in a very one sided presentation of material that impacts substantially on important sections of its report, is guilty of a bias which renders it impossible for it to achieve the fundamental objects for which it was appointed.” (p. 90)

46. פרופסור וולש מדגיש עוד כי נדבך יסוד בעבודת ועדת החקירה, ככלל, הוא ההגינות במימוש סמכויותיה. לא פחות חשוב, הוא ממשיד, היא מראית פני הגינות זו. לשיטתו, ואנו מסכימים לה, על ועדת החקירה לעשות כל מאמץ כדי שלא ידבק בה ולו החשש של הטייה בפעולותיה. במקרה

כזה קובע וולש בצדק כי במידה וישנה פעולה מוטית של הועדה, או שישנו חשש שהיא מוטית, אזי חובה להכריז על פעולה זו כלא חוקית:

“It is a fundamental principle of fairness that a body must not be affected by bias when discharging a judicial function. Not only does this mean that the body must be free from actual bias in the discharge of its function, but also that it must not convey the appearance of bias in the discharge of that function. In this context the mere appearance of bias is just as fatal as actual bias. Indeed a decision taken by a body in the exercise of a judicial function will normally be declared unlawful if it can be shown that the decision was affected by actual bias or the appearance of bias.” (p. 61)

סיכום

47. הנה כי כן, ועדת החקירה עומדת לשמוע את אחת העדויות הקרדינאליות ביותר לאירועים נושא בדיקתה. ועדת החקירה החליטה למנוע מן הציבור, ומהעותר מס' 1, את הידע שמקורו באותה עדות מרכזית. לשיטתה של ועדת החקירה מדובר בנושא הכרוך בפגיעה בביטחון המדינה. אך היא לא נימקה זאת. ועדת החקירה גם לא הצביעה בהחלטתה לסגור את דלתותיה על מבחן כלשהו שפעלה על פיו. היא גם בחרה את האמצעי הקל והמוחלט ביותר. עו"ד ידוע תיאר סודיות זו כ"כמסיבת החסיון". כולם מוזמנים, כולם אוכלים, שותים, ורוקדים. אך הצד המעוניין ביותר, זה שמתדפק על הדלתות הסגורות, נשאר בחוץ, ותוהה כבר, מה לי ולמסיבה הזאת.

על יסוד האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא מלפניו את הצווים המבוקשים בראשית העתירה, ולאחר שמיעת המשיבה, להפוך את הצו על תנאי למוחלט. כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבה בהוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד כדין.

מרואן דלאל, עו"ד
ב"כ העותרים